

Стенографски дневник

НА

60. заседание

Неделя, 28 март 1943 г.

Открито в 10 ч. 55 м.

Председателствувал председателят Христо Калфов.

Застапувачи: Александър Загоров и Светослав Славов.

СЪДЪРЖАНИЕ

Стр.

Стр.

Обобщения:	
Отпуски	1227
Невен ред:	
Предложения:	
1. За разрешаване износа за нуждите на кафе-ресторанта на българския клуб в гр. Солун, като се освободят от износно мито и други данъци, такси и герб, хранителни продукти и инвентарни предмети. (Приемане)	1227
2. За освобождаване о. о. дружество „Победа-филм“ от заплащане на вносни мита и др. за внасяните апарати и др. за филмосцимачна и кинолабораторна дейност. (Приемане)	1228
3. За продължаване сроковете по вносни, временно износни декларации и манифести. (Приемане)	1228
Законопроекти:	
1. За учредяване на фонд за подпомагане на студентите в Университета „Св. Климент Охридски“. (Второ четене)	1229

Говорили: д-р Никола Минков	1230
Никола Мушанов	1230
Серафим Георгиев	1232
Иван Батембергски	1234
Докл. д-р Иван Вазов	1236
2. За допълнителен бюджетен кредит по бюджета на Дирекцията за закупуване и износ на зърнени храни за 1943 бюджетна година. (Второ четене)	1236
3. За възлагане на Министерския съвет уреждането правоотношенията между частните носители на акции и държавата на Българското търговско параходно дружество — гр. Варна. (Второ четене)	1237
Закриване IV редовна сесия на XXV обикновено Народно събрание	1237
Говорили: Мин.-предс. Богдан Филев	1237
Председ. Христо Калфов	1237

Председател Христо Калфов: (Звъни) Има нужният брой народни представители. Обявявам заседанието за открито.

(Отсъствуват народните представители: Александър Гатев, Александър Радолов, Атанас Ганчев, д-р Васил Георгиев, Васил Чоинков, Васил Велчев, Велизар Багárov, Георги Свиначков, Георги албуков, д-р Георги Липовански, Георги Стоянов, Димитър Илиев, ж. Димитър Митков, Делчо Тодоров, Еким Екимов, Иван п. настасов, Иван Батембергски, Иван Петров, Иван п. Константинов, д-р Иван Йотов, Илия Славков, Кирил Минков и Тотю Маров)

Имам да направя следните съобщения.
Разрешен е отпуск на следните народни представители:
Ангел Държански — 1 ден; Атанас Попов — 2 дена; Божил рашилов — 1 ден; Васил Чобанов — 1 ден; д-р Георги Липовански — 1 ден; Димитър Сараджов — 1 ден и Илия Славков — ден.

Минаваме на първата точка от дневния ред:

Одобрение на проекторешението за разрешаване износа за нуждите на кафе-ресторанта на българския клуб в гр. Солун, като се освободят от износно мито и всички други данъци, такси и герб хранителни продукти и инвентарни предмети.

Който приемат да се прочетат само мотивите на проекторешението, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събранието приема.

Моля г-н докладчика да ги прочете.

Докладчик д-р Георги Рафаилов: (Чете)

„МОТИВИ

Мотивите на проекторешението за разрешаване износа за нуждите на кафе-ресторанта при българския клуб в Солун, като се освободят от износно мито и всички други данъци, такси и герб хранителни продукти и инвентарни предмети

Г-да народни представители! С писмо № 2090, от 8 март 1943 г. Министерството на търговията, промишлеността и труда съобщава, че по повод искането на Министерството на вътрешните работи и на данното здраве и на основание 18. постановление на Министерския съвет, протокол № 160, от 2 декември 1942 г., да се разреши безплатен износ на следните хранителни продукти и инвентарни предмети за нуждите на кафе-ресторанта при българския клуб в Солун:

1. Хранителни продукти: брашно 10.000 кгр., фасул стар 2.000 кгр., ориз 500 кгр., свинска мас 350 кгр., сол 300 кгр., червен пипер 100 кгр., захар 600 кгр., фице 300 кгр., кашкавал 1.000 кгр., сирене 1.000 кгр., лук кромид 500 кгр., макарони 300 кгр., сапун за пране 40 кгр., сливи сушени 200 кгр., олио 400 кгр., картофи 300 кгр.

II. Инвентар: чинии за супа 200 броя, чинии за сервиране 200 броя, чинии за ядене 250 броя, чинии малки 100 броя, чинии най-малки 100 броя, чаши за вода 200 броя, чаши за вино 200 броя, чаши за ракия 100 броя, чаши за бира 100 броя, чаши за шампанско 40 броя, ножове за хранене 20 дузини, вилници 20 дузини, лъжици 20 дузини, огледала 10 броя, лепенници 50 броя, солници 50 броя, тигани 3 броя, порцелан 1 брой, плоча за кухненска печка 1 брой, поставки за сервиране на яйца 20 броя, лъжици кухненски 1 брой, тенджери 7 броя, цедилки 2 броя, ножове кухненски големи 5 броя, ножове за рязане на хляб 2 броя, столове 100 броя.

Като ви излагам горното и като намирам износа на тези артикули за необходим, моля ви, г-да народни представители, да се занимаете с въпроса и, ако одобрите, да гласувате представеното ви за целта проекторешение.

Гр. София, март 1943 г.

Министър на финансите: Д. Божилов

(РЕШЕНИЕ

за разрешаване износа за нуждите на кафе-ресторанта при българския клуб в Солун, като се освободят от износно мито и всички други данъци, такси и герб хранителни продукти и инвентарни предмети

Разрешава се да се изнесат за нуждите на кафе-ресторанта при българския клуб в гр. Солун, като се освободят от износно мито и всички други данъци, такси и герб, следните хранителни продукти и инвентарни предмети:

1. Хранителни продукти: брашно 10.000 кгр., стар фасул 2.000 кгр., ориз 500 кгр., свинска мас 350 кгр., сол 300 кгр., червен пипер 100 кгр., захар 600 кгр., фице 300 кгр., кашкавал 1.000 кгр., сирене 1.000 кгр., лук кромид 500 кгр., макарони 300 кгр., сапун за пране 40 кгр., сливи сушени 200 кгр., олио 400 кгр., картофи 1.000 кгр.

II. Инвентар: чинии за супа 200 броя, чинии за сервиране 200 броя, чинии за ядене 250 броя, чинии малки 100 броя, чинии най-малки 100 броя, чаши за вода 200 броя, чаши за вино 200 броя, чаши за ракия 100 броя, чаши за бира 100 броя, чаши за шампанско 40 броя, ножове за хранене 20 дузини, вилници 20 дузини, лъжици 20 дузини, огледала 10 броя, лепенници 50 броя, солници 50 броя, тигани 3 броя, порцелан 1 брой, плоча за кухненска печка 1 брой, поставки за сервиране на яйца 20 броя, лъ-

жици кухненски 1 брой, тенджери 7 броя, цедилки 2 броя, ножове кухненски големи 5 броя, ножове за рязане на хляб 2 броя, столове 100 броя.)

Председател Христо Калфов: Който приема проекторешението за разрешаване износа за нуждите на кафе-ресторанта при българския клуб в Солун, което се освободява от износно мито и всички други данъци, такси и герб, хранителни продукти и инвентарни предмети, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събранието приема.

Минаваме на точка втора от дневния ред:

Одобрение на проекторешението за освобождаване о. о. дружество „Победа“ от заплащане на вносни мита и други за внасяните апарати и други за филмоснимачна и кинолабораторна дейност.

Докладчик д-р Георги Рафанлов: (Чете)

РЕШЕНИЕ

за освобождаване о. о. дружество „Победа-филм“ от заплащане на вносни мита и др. за внасяните апарати и др. за филмоснимачна и кинолабораторна дейност.

Освобождава се о. о. дружество „Победа-филм“ от заплащане на вносни мита, всякакви други данъци, такси и герб за внасяните апарати, машини, уреди, включително и частите им, които ще служат изключително за филмоснимачна и кинолабораторна дейност.

МОТИВИ

към проекторешението за освобождаване о. о. дружество „Победа-филм“ от заплащане на вносни мита и други за внасяните апарати и други за филмоснимачна и кинолабораторна дейност.

Г-да народни представители! О. о. дружество „Победа-филм“, с изложение от 24 февруари 1943 г., съобщава, че организирано изработване на филми със сюжети от страната. За целта необходимо е било да се внесат някои апарати и инструменти, с които се правят фотографски снимки на филм, които по-нататък следва да се преработят до окончателното изработване на филма.

Като се има пред вид, че това дружество ще се занимава изключително с правене на филми със сюжети от нашия живот, които филми имат извънредно голямо значение за културното по-вдигане на нашия народ, както и за пропагандни цели в чужбина, същото дружество моли да му се разреши да внесе без мито, други данъци, такси и герб разни апарати, машини и уреди, включително и частите им, които ще служат изключително за филмоснимачна и кинолабораторната им дейност.

Понеже в закона за митниците няма законоположение, по силата на което горното дружество може да се освободи от заплащане на вносни мита и други такива, следва по законодателен ред да се уреди това положение.

Като ви налагам горното, моля ви, г-да народни представители, да се занимавате с въпроса и да гласувате представеното ви за целта проекторешение.

Гр. София, март 1943 г.

Министър на финансите: Д. Божилов)

Председател Христо Калфов: Който приема проекторешението за освобождаване о. о. дружество „Победа-филм“ от заплащане на вносни мита и други за внасяните апарати и др. за филмоснимачна и кинолабораторна дейност, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събранието приема.

Минаваме на точка втора от дневния ред:

Одобрение на проекторешението за продължаване сроковете по някои вносни и временно износни Декларации.

Който приема да бъдат прочетени само мотивите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събранието приема.

Моля г-н докладчика да ги прочете.

Докладчик д-р Георги Рафанлов: (Чете)

МОТИВИ

към проекторешението за продължаване сроковете по вносни, временно износни декларации и манифести

Г-да народни представители! Поради зголемените стопански условия, при които се намира страната, както и зголемените тарифи и стокообмена с чужбина, в много случаи далечните срокове за изпълнение на ангажименти по вносни декларации и други митнически документи към митниците са се оказали недостатъчни и тяхното продължаване не е могло да бъде поискано навреме. Понеже в закона за митниците няма положение, по силата на което би могло да се продължат правителствено дадените срокове, затова продължаването на последните може да стане само по законодателен ред.

В случая фирмите, посочени в представеното ви за целта проекторешение, като съобщават всяка поотделно различни мотиви за не-изпълнение на поситите ангажименти по съответните митнически документи, молят да се продължат съответните срокове по:

1. Вносна декларация № 866/2659 — 1941 г. на Русенската митница, подадена от Богдан Маджунков, с още една година.

2. Манифест № 6731, от 6 август 1942 г., на Столичната митница, подадена от Министерството на народното просвещение — с 9 месеца.

3. Временна износна декларация № 719, от 9 януари 1942 г., на Столичната митница, подадена от Лекарската кооперация — с още 1 година.

4. Вносна декларация № 5757/9021 от 1939 г., на Бургаската митница, подадена от акционерно дружество „Троянка“, с още една година.

5. Вносна декларация № 33313, от 17 октомври 1942 г., на Столичната митница, подадена от Мицо Делев, от гр. София, с още 6 месеца.

6. Вносна декларация № 19963/24601 и 31092, от 27 октомври 1942 г., на Столичната митница, подадена от Христо Янакиев, София, с шест месеца.

7. Вносна декларация № 8087, от 11 ноември 1942 г., на Ломската митница, подадена от Дим. Костов Футаков, с 6 месеца.

8. Вносна декларация № 14025, от 20 май 1942 г., на Столичната митница, подадена от Панайот Христов Будинков, с 6 месеца.

9. Износна декларация № 1537/6338, от 1942 г., на Пиротската митница, подадена от Дирекцията на външната търговия, с 6 месеца.

10. Вносна декларация № 13603, от 18 май 1942 г., на Столичната митница, подадена от Цветко Томов Исаев, с една година.

11. Вносна декларация № 34419, от 27 октомври 1942 г., на Столичната митница, подадена от Лушка Коева Цветанска, с 3 месеца.

12. Вносна декларация № 15994, от 6 юни 1942 г., на Столичната митница, подадена от Българското минно и метал. акционерно дружество — да им се върне депозитът, записан на приход — 19.720 лв., оставен по горната декларация.

13. Вносна декларация № 634/2211, от 5 март 1943 г., на Ломската митница, подадена от П. Чолаков, за внесен железен тел за държавни нужди, да се върне останалата от 230.792 лв. сума за по-грешно платено мито.

14. Вносна декларация № 9356/19315, от 23 декември 1942 г., на Ломската митница, подадена от акционерно дружество „Гранитонд“ за временен износ на 100 тона старо желязо; записаната на приход сума от износни такси да се изтегли и запише на сметка депозит.

15. С манифест № 2118/10, от 11 ноември 1942 г., на Бургаската митница, подадена от „Интерконтинентале“, акционерно дружество, с 6 месеца.

16. Вносна декларация № 972, от 1942 г., на Варненската митница, подадена от о. о. дружество „Даскалов“ — София, с 6 месеца.

17. Вносна декларация № 12286, от 16 юли 1942 г., на Столичната митница, подадена от о. о. дружество „Задруга“, с шест месеца.

18. Манифест № 1475/1-2 от 1942 г., на Бургаската митница, подадена от акционерно дружество „Морски транспорт“, с 6 месеца.

Гр. София, март 1943 г.

Министър на финансите: Д. Божилов)

РЕШЕНИЕ

за продължаване сроковете на вносни, временно износни декларации и манифести

Продължават се сроковете на:

1. Вносна декларация № 866/2659 — 1941 г. на Русенската митница, подадена от Богдан Маджунков, с още една година.

2. Манифест № 6731, от 6 август 1942 г., на Столичната митница, подадена от Министерството на народното просвещение — с 9 месеца.

3. Временна износна декларация № 719, от 9 януари 1942 г., на Столичната митница, подадена от Лекарската кооперация, с още една година.

4. Вносна декларация № 5757/9021 от 1939 г., на Бургаската митница, подадена от акционерно дружество „Троянка“, с още една година.

5. Вносна декларация № 33313, от 17 октомври 1942 г., на Столичната митница, подадена от Мицо Делев, София, с още 6 месеца.

6. Вносна декларация № 19963/24601 и 31092, от 27 октомври 1942 г., на Столичната митница, подадени от Христо Янакиев, София, с 6 месеца.

7. Вносна декларация № 8087, от 11 ноември 1942 г., на Столичната митница, подадена от Дим. Костов Футаков, с 6 месеца.

8. Вносна декларация № 14025, от 20 май 1942 г., на Столичната митница, подадена от Панайот Христов Будинков, с 6 месеца.

9. Износна декларация № 1537/6338, от 1942 г., на Пиротската митница, подадена от Дирекцията на външната търговия, с 6 месеца.

10. Вносна декларация № 13603, от 18 май 1942 г., на Столичната митница, подадена от Цветко Томов Исаев, с 1 година.

11. Вносна декларация № 34419, от 27 октомври 1942 г., на Столичната митница, подадена от Лушка Коева Цветанска, с 3 месеца.

12. Вносна декларация № 15994, от 6 юни 1942 г., на Столичната митница, подадена от Българското минно и метал. акционерно дружество — да им се върне депозитът, записан на приход — 19.720 лв., оставен по горната декларация.

13. Вносна декларация № 634/2211, от 5 март 1943 г., на Ломската митница, подадена от П. Чолаков, за внесен железен тел за държавни нужди, да се върне останалата от 230.792 лв. сума за по-грешно платено мито.

14. Вносна декларация № 9356/19315 от 23 декември 1942 г., на Ломската митница, подадена от акционерно дружество „Гранитонд“ за временен износ на 100 тона старо желязо; записаната на приход сума от износни такси да се изтегли и запише за сметка депозит.

15. С манифест № 2118/10, от 11 ноември 1942 г., на Бургаската митница, подадена от „Интерконтинентале“, акционерно дружество, 6 месеца.

16. Вносна декларация № 972, от 1942 г., на Варненската митница, подадена от о. о. дружество „Даскалов“ — София, с 6 месеца.

17. Вносна декларация № 21286, от 16 юли 1942 г., на Столичната митница, подадена от о. о. дружество „Задруга“, с 6 месеца.

18. Манифест № 1475/1-2, от 1942 г., на Бургаската митница, подадена от акционерно дружество „Морски транспорт“, с 6 месеца.)

Председател Христо Калфов: Които приемат проекторешението продължаване сроковете на вносни, временно износни декларации и манифести, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието няма.

Минаваме на точка четвърта от дневния ред:

Второ четене на законопроекта за учредяване фонд „Подпомагане на студентите от Университета „Св. Климент Охридски“.

Моля г-н докладчика да докладва законопроекта.

Докладчик д-р Иван Вазов: Г-да народни представители! При изглеждане на законопроекта парламентарната комисия по Министерството на народното просвещение реши единодушно, щото фондът за подпомагане на студентите при Университета „Св. Климент Охридски“, който е едно крупно дело в областта на подпомагане на студентството, да носи едно име и безспорно това име може да бъде на някой друг, освен на най-големия и влиятелен покровител на българското студентство — Негово Величество Цар Борис III (Продължителни ръкоплескания), който винаги е питал и топили чувства към българското студентство и е давал реален раз на своите грижи към българската академическа младеж. Затуй от името на парламентарната комисия аз ви моля: всички единодушно да гласуваме това решение на комисията, с което ще даде реален израз на онези неразривни връзки, които съществуват и трябва да продължат да съществуват между царя и бъдещите ховни водачи на българския народ. (Чете)

„ЗАКОН

учредяване на фонд „Цар Борис III“ за подпомагане на студентите в Университета „Св. Климент Охридски“

Чл. 1. При Университета „Св. Климент Охридски“ се учредява фонд „Цар Борис III“ за подпомагане на студентите.

Тоя фонд е юридическа личност.

Председател Христо Калфов: Които приемат заглавието и чл. 1 законопроекта, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието няма. (Ръкоплескания)

Докладчик д-р Иван Вазов: (Чете)

„Чл. 2. Целта на фонда „Цар Борис III“ за подпомагане на студентите е да създаде на студентите от Университета „Св. Климент Охридски“ по-благоприятни условия за научна работа и академичен живот.

За постигане на тая цел фондът подпомага студентите в следните четири насоки: материална, здравна, просветна и обществено-цивилизна.“

Председател Христо Калфов: Които приемат чл. 2, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Иван Вазов: (Чете)

„Чл. 3. Фондът черпи средствата си от:

1) задължителна за всички студенти семестриална вноска при изсяването им в размер на 100 лв., за студентите, записани като цни, и 500 лв. — за всички останали студенти.

2) ежегодни помощи по бюджета на Министерството на народното просвещение, в размер най-малко на 5.000.000 лв. и на Министерството на вътрешните работи и народното здраве — фонд „Обществено подпомагане“ — в размер най-малко на 3.000.000 лв.;

3) ежегодна помощ от „Фонда за научни цели при Университета“, в размер на 10% от годишния му приходен бюджет;

4) 50% от изпитните такси на студентите;

5) такса по 500 лв. за всяка диплома за завършено висше образование и за всяка диплома за докторска степен, издадена от Университета;

6) такса по 500 лв. за всяко явяване на изпит за докторат в Университета;

7) такса по 1.000 л. за легализиране на всяка диплома за завършено висше образование;

8) ежегодна помощ по 1.000.000 лв. от Българската народна банка и Българската земеделска банка;

9) приходи от недвижими имоти и лихви на капитални на фонда;

10) други помощи, дарения и пр.

За бележка. Бедните студенти се освобождават от таксите точки 5 и 6.“

Председател Христо Калфов: Има думата народният представител г-н Петко Стайнов.

Петко Стайнов: (От трибуната) Г-да народни представители! Аз съм убеден, че всички единодушно одобряват инициативата на Министерството на народното просвещение за създаване на един фонд, който да се подпомага студентите. Тук, в мотивите, е казано, създаването на един такъв фонд, на една таква институция цели „организиране академическия живот и научната работа на студентите чрез обширни грижи за тях в материално, здравно, учебно и об-

ществено отношение“, като се добавя: „Това се налага повелително от обстоятелството, че при сегашните условия на живот на нашият студент е изоставен без надзор“ и пр.

Във връзка с това бих желал да задам на г-н министъра на народното просвещение един въпрос. Наистина студентите може би са останали без надзор и може би са оставени в известно отношение без покровителство. Защото на 3 март тук пред Университета биде убит един студент от Ветеринарно-медицинския факултет и аз бих молил г-н министъра на народното просвещение да ни каже: кой е този студент, който е убит от полицията пред Университета, и какви са причините за това убийство? (Някои народни представители ръкоплескат)

Председател Христо Калфов: (Звъни) Това не е във връзка с законопроекта.

Министър Петър Габровски: Той е жертва на провокатори и подстрекатели като Вас, г-н професор Стайнов. (Бурни ръкоплескания и гласове „Позор!“)

Петко Стайнов: Това не е обяснение, г-н министре. (Възражения от народните представители и викове „Позор“) След като е бил ранен, полиците са го убили.

Министър Петър Габровски: Това е Ваша фантазия и Ваше провокаторство.

Докладчик д-р Иван Вазов: Трябва да изкажа съжалението си, че когато гласуваме един законопроект, с който даваме не само на думи, но и реален израз на нашите чувства към българското студентство, на трибуната се качи един български професор, за да помрачи това тържество, защото за мене то е едно тържество. (Ръкоплескания)

Председател Христо Калфов: Г-да народни представители! Правя въпрос на народния представител Петко Стайнов за това, че обиди народното представителство, като по един такъв въпрос стана да повдига странични въпроси и да прави интриги.

Които приемат чл. 3, както се докладва от г-н докладчика, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Иван Вазов: (Чете)

„Чл. 4. Приходите от недвижими имоти на фонда, както и самите имоти, а така също и всички негови книжа и документи (чекове, свочни влогови свидетелства, вносни листове и други) се освобождават от всякакви данъци, такси, гербов налог, мита, бери и други.“

Председател Христо Калфов: Които приемат чл. 4, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Иван Вазов: (Чете)

„Чл. 5. Помощите, които фондът изплаща на студентите, се освобождават от каквито и да било данъци, такси, гербов налог, бери и други.

Помощите не подлежат също и на запор.“

Председател Христо Калфов: Които приемат чл. 5, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Иван Вазов: (Чете)

Чл. 6. Капиталът на фонда се внася задължително в спочни и безспочни влогове в Българската земеделска и кооперативна банка или в Попенската спестовна каса, или се внася в доходни имоти и в облигации на държавни или гарантирани от държавата заеми.“

Председател Христо Калфов: Които приемат чл. 6, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Иван Вазов: (Чете)

„Чл. 7. Бюджетът на фонда се изработва от управителния му съвет, в края на всяка календарна година и се одобрява от академическия съвет на Университета „Св. Климент Охридски.“

Председател Христо Калфов: Които приемат чл. 7, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Иван Вазов: (Чете)

„Чл. 8. Фондът се управлява от управителния съвет, състоящ се от ректора и професора на Университета и трима представители, избрани от Академическия съвет, всеки за срок от 3 години. Ректорът на Университета е по право председател на управителния съвет. Той може да делегира правата си на един от членовете на управителния съвет.

В края на всяка година един от тримата попопалатели в управителния съвет излиза по жребие от него и се замества с нов, избран от Академическия съвет; излезлият член може да бъде преизбран.

В управителния съвет участват още: 1) представител на министъра на народното просвещение, един представител на организацията на българската младеж „Бранник“ и председателят на общо-студентската организация „Христо Ботев“.

Председател Христо Калфов: Народният представител г-н д-р Никола Милков прави предложение, след думите „за срок от три години“ да се прибавят думите „и един представител на организацията на българската младеж „Бранник“.

Докладчик д-р Иван Вазов: То е прието.

Председател Христо Калфов: Има думата народният представител г-н д-р Никола Минков.

Д-р Никола Минков: (От трибуната) Г-да народни представители! Министърът на народното просвещение свързва своето име с реализацията на едно много хубаво дело. От дълги години мечта на всички дейатели в студентската организация е било да се организира и постави социалната студентска помощ на здрави начала. Ние виждаме, че както в други области мечтите през този режим стават действителност, както в областта на селския живот, след много приказки, се създадоха едва днес селските пенсии, така както в други сектори делото на социалната осигуровка се разширява и тук сред студентските среди, веред онези, които ще бъдат не на думи, а на дело волячи на народа в неговата многообразна дейност, мечтите стават действителност.

Щастливо вдъхновение е било да се даде на този фонд името на нашия цар, който е първият и единственият почетен председател на Българския национален студентски съюз още от 1927 г.

Най-после аз не мога да не изразя задоволството си, че при разглеждането на законопроекта в комисията са направени малки поправки в чл. 8, що се отнася до състава на този комитет, който ще направлява фонда. Във връзка с това изменение ще ми позволите да кажа няколко думи.

Най-напред аз аявам, че няма да мине много време и този фонд ще бъде или разширен в една по-широка плоскост, като ще организира студентската помощ във всички учебни заведения, или по подобие на него ще бъдат създадени и други фондове. Днес България е велика и наред с Държавния университет и съществуват още по-голяма Музикална и Художествена академия и т.н. академии, академии във Варна и Свищов имаме Висше техническо училище, Висша школа за физическо възпитание, имаме Висше училище за финансови и стопански науки, а имаме и проект за създаване на университет в Скопие. Аз предполагам, че броят на студентите във всички тези висши учебни заведения, ако не бъде по-голям, ще бъде равен на броя на тия, които следват в Държавния университет. Понеже задачите, които се възлагат на тия възпитателни и изследователски заведения, са различни, аз предполагам, че няма да има никакви основания този фонд към Държавния университет да не бъде цялостен фонд за подпомагане на българските студенти изобщо.

Г-да народни представители! Макар в текста на законопроекта да не е казано, в мотивите много уместно е отбелязано, че една от целите на този фонд е да се създаде тук фонд за образованието, че българските студенти в една значителна част са не само поставени в тежки, материални условия, но са и без пари. Аз искам да обясня тая мисъл, както аз я разбирам. Става въпрос за политически избор. На може една държава, която харчи стотици и стотици милиони лева за образованието на младежта, да остави дотам сектор, който е толкова, ако не и повече, важен, колкото образованието, а именно възпитанието. Образоване без политическо възпитание е нещо по-лошо, отколкото невежество. Аз бих казал: по-лошо невежество на младеж, отколкото политически в нациите университетски академични просветени, но откобени врагове на държавата.

Г-да народни представители! Като дългогодишен студентски деятел аз съм бил свидетел и зная, че условията, при които е поставен да живее българският студент, в много отношения улесняват и подпомагат развитието на политическата пропаганда и изобщо средни. Ние сме длъжни и натам вече върви развитието на студентската самопомощ, особено в Германия — да помислим не само за образованието, не толкова за индивидуалната помощ на студента, колкото за една колективна социална помощ в точно определени възпитателни и политически рамки. В Германия днес се привлича към студентските общности, които носят характера и белезите на политическата дисциплина. Аз бих искал този фонд, така както се прави и азисия в мотивите на законопроекта, да го разглеждаме като фонд не на отвлечена социална помощ, но като фонд, който е мощно средство на държавата за политическо възпитание в чий-благотворен смисъл на думата и за политическо възпитание на академическата младеж.

Аз, народен представител, бивш председател на Студентския съюз и негов представител, не се страхувам да кажа, че държавата има право не, но че е длъжна тая държава, която образува фонда за подпомагане, да ратова и за политическо възпитание — политическо възпитание в най-благородния смисъл на думата, не партийно възпитание, а възпитание за привързаност към държавата. Ние бихме искали да бъдем убедени, че утрешният ветеринарен лекар, че утрешният агроном, че утрешният учител ще бъде не само специалист, ще бъде не само добър в своята специалност, но той, делом със своята дейност в живота на народа в селя и градове, заето с науката няма да разсъждава и отговаря на един антидържавни убеждения, а ще бъде възбуден гражданин, верен войник на българската държава и на българското отечество. Ето благородната мисия и задача на този законопроект.

Обаче, г-да народни представители, тая мисъл не би могла да бъде реализирана само с една фраза в мотивите на законопроекта. Тя не би могла да бъде осъществена и с един съответен текст. Хората ка, които ще реализират това дело. Аз си позволявам да кажа, че дотолкова, доколкото ние искаме да осъществим тая мисъл чрез съответен текст, едва ли сме я изразили в текстовете на този закон.

Преди няколко години, в първите дни на този Парламент, аз от тая трибуна, може би когато за първ път застанах на нея, ви говоря във връзка с разрешението на един подобен въпрос — за собствеността на Студентския дом. Този Студентски дом, който

краси площад Народно събрание и който — запомнете — е дело на българската националистическа младеж; този Студентски дом, който черпи своите средства от фонд, средствата на който са създадени с усилията и вдъхновенията на общата студентска организация „Христо Ботев“ и на Българския национален студентски съюз; този Студентски дом, едната трета от средствата на който — ако се не лъжа — бяха привлечени от чужбина, благодарение на връзките на Студентския съюз, а останалите средства бяха събрани в страната от многобройни агитатори и делегати, неизменно днес, на Българския национален студентски съюз — вместо да го оставим собственост на Студентския съюз, чиято собственост по право и по морал трябва да бъде, ние го подарихме на Университета с цел да бъде управляван от него. Но днес той загуби не само своето управление, но и своето съдържание. Защото той не е студентски дом, а е продължение на университетските ауди. И днес, вместо да бъде огнище на здрава национална просвета, вместо да бъде стража на ония студенти, които са привързани към държавата, той е, г-да народни представители, само една частичка от университетските сгради, където обаче собствениците не могат да намерят приют.

Аз само разгръщам тази страница във връзка с настоящия закон. Когато ние организираме студентската помощ при нашия политически режим — министър-председателят каза в своята реч, че ще политизираме — тя трябва да бъде безусловно да бъде студентска самопомощ. В цял свят днес младежта е призована да играе предна роля в ръководството на държавата. И даже бих казал, че днес младежта пролива кръвта си по бойните полета в името на голямото идеали. Нима ние в България ще отречем правото на младежта да играе голяма роля и в своето собствено огнище, и в своето собствено дело?

Г-да народни представители! Аз не искам да ви разгръщам страници от чужбина. Позвовете нескромността на мен, който имам възможност като студент да изучавам студентската самопомощ в Германия, в Италия и в бивша Чехия, да ви кажа, че там резултатите от студентската самопомощ са плодотворни не само с оглед материалното подпомагане на студента, но и с оглед на това, че студентът е горд, че в раяната си възраст той е творец в едно организирано дело. А кой е студентът? Това е човекът, който след една, две или три години ще го повикаме в народната самопомощ, в народното дело.

И аз се учувам, г-да народни представители, че в този законопроект не виждам прокарана тая мисъл. Аз не виждам, най-малкото, в неговия първоначален текст да бъде откобена голямата вера в българския студент, в голямата част от българските студенти, в техните национални кадри, на които ние разчитаме и върху които трябва да се облягаме, когато търсим нещо, а плахо-плахо от комисията едва се предизвика, освен тези скелет думи — от които всичките са професори, забележете — участието и на още двама души — единият от Общостудентската организация „Христо Ботев“, а другият от организация „Бранник“. Това е много малко, но във всеки случай и за това малко аз благодаря на комисията, благодарая и на г-н министъра на просветата, че се е съгласил да разшири тяхното участие.

Обаче, за да не се слага този въпрос на разискване, като приемам, че въпросът е приключен, аз бих изказал пожелание: ние не вярваме много днес на българските студенти — повярвайте им утре и разширете малко тяхното участие в този комитет! Аз бих искал, управлението на този фонд да бъде приемно в ръцете на българските студенти, а контролът — на академическата власт. И го лайте на един професор, който да бъде председател, но лайте управлението на тази голяма социална студентска самопомощ в ръцете на утрешните съдии, адвокати, лекари, учители, агрономи и ветеринари. И тогава, между другото, ние ще видим осъществяването на снова начинание, на оная цел, за която говорим. Социалната самопомощ няма да мине през абстрактния академичен критерий на материалните нужди, но ще мине през гъвкавия критерий на една политическа целестобразност, за да се подпомага ония, който е привързан към държавата и който е готов да бъде неин войник. (Продължителни ръкописания)

Председател Христо Калфов: Има думата народният представител Никола Мушанов.

Никола Мушанов: (От трибуната) Г-да народни представители! Немах никак намерение да вземам думата, обаче няколко мисли, изказани от поведоговорившия народен представител, ме предизвикаха да кажа и аз няколко думи.

Г-да народни представители! На аз пръв път българската държава е била отначина към нуждите на българските студенти и не аз пръв път българската държава, особено Министерството на просветата, са правили всичко възможно, за да подпомогнат студентите, разбира се, доколкото е било възможно.

Няма защо следователно да се обявявам против един законопроект, който в развитието на помощта, която държавата дава на студентството, е прогрес, един напредък. Аз винаги съм наклонен да аявам, че в бъдеще ще вървим напред, няма да вървим назад. Тъй че няма да се сърдя, когато вървим напред. Благодарен съм сега, когато виждам, че държавата намира възможност да подкрепи студентите, какъвто по-ефикасно.

Обаче, г-да народни представители, тук се повдигнаха следните въпроси. Най-напред е въпросът, че на нашето студентство трябва да се даде политическо възпитание. Аз не съм от тия, които казват, че студентът, гражданинът пълновъзрастен, след навършени 21 години не трябва да бъде гражданин с политически права. Самите закони му дават право да упражнява своите политически права. А че политическо възпитание трябва на всеки гра-

жданни, трябва. От младини съм се поставил на базата, че политиката е въпрос на постепенно и постоянно възпитание. „Първата и последна дума на политиката е възпитание“ — това го е казал още Мишле преди 80 години. Политическо възпитание! Интересно е да разберем какво обгръща, какво съдържа този термин. Политическо възпитание значи да издигнеш гражданина до висотата да разбира своите права и задължения, които са установени от основния закон на страната. Няма друго политическо възпитание, което трябва да се дава на българския гражданин, освен онова, което е отредил българският законодател, великият учредител.

Уважаемият преждговоривш, както говори, прокарва една тенденция, като че ли на сегашното студентство трябва да му даваме едно политическо възпитание, тъй както се схваща от него, по примери от чужбина, да се въвежда на студентството някакви нови разбирания относно политиката и управлението на държавата, относно правата и задълженията на гражданина към държавата, относно отношенията на гражданите един към друг.

Ако, г-да народни представители, тъй тръгнем, докде ще стигнем? Ами че ние сме изживели тези години на страсти борби — на министерската маса е министър-председателят, който е бил ректор на Университета и знае тия борби — а други ги знаят — борби на страсти и партизански увлечения в Университета. Вие поддържате едно гледище, което искате да го наложите на студентството. Аз не съм от ония, които смятат, че днешният режим ще бъде вечен и че няма да се смени утре с друг режим, който ще иска да наложи своите разбирания.

Серафим Георгиев: Касае се за едно възпитание, за отношение към държавата, а не към режима, г-н Мушанов!

Никола Мушанов: Аз за него говоря — за възпитанието, за отношението към държавата, че не трябва да има друго възпитание, освен установеното, че българският гражданин трябва да зачита конституционните закони на страната и правата си, установени по тях. Всичко друго е временно и преходно. Ние сме имали и друг режим. Ние имаме един режим, който искаше борба на една група студенти спрямо друга. Това бяха крайни страсти. Властта се стремеше да ги съгласува по разбиране и да ги вкара в рамките, които законите в страната позволяват; да не се позволяват болности, които не са прилични за младежта.

Г-да народни представители! И ние сме били студенти в младините си. И аз съм бил в страна, където някакви младежки увлечения не са се вземали за повод на кой знае какви революционни движения. Всеки е изживял младините, за да знае, че младежта и особено студентството си е допускало волности, които не вредят на държавата или не развращават младежта.

Няма защо да гледаме строго на някакви младежки увлечения. И в Германия, където сте живели вие, и в Франция, където ние бяхме, знаем, че се е гледало от граждани или от власт на всички леки постъпки на студентството като на безобидно движение, а не като на кой знае какви акции срещу държавата.

Да заключа. Политическото възпитание следователно, за което се говори, трябва да бъде това, което е установено да се дава на българската младеж — да пазят законите, създадени въз основа на българската конституция. Никакво друго не може да бъде възпитанието. И друг път съм споменавал, че за мен е чудно, че днес в Университета от една страна от катедрата говори проф. Владиков, който проповядва нацизма, а от друга страна е проф. Баламезов, който говори за конституционно право — от старата школа, нашата, така да я наречем. Това са двете противоположности, които студентите слушат от двете катедри. Така е в нашия Университет относно конституционното и държавното право.

Аз бих желал следователно това, което е положително, това, което е здравото, това, което е българската конституция, да се прилага. Всеки ден ми говорите, че не я нарушавате, а я премахвате относно политическото възпитание. Тя ще бъде българският политически учебник, българският катихизис. Това е то политически катихизис.

Серафим Георгиев: Конституцията ще кабардиса във Вашата уста.

Никола Мушанов: И Вие ще възприемете моите разбирания. На третата година доста се промените, на петата година още ще се промените. (Смях)

Председател Христо Калфов: (Звъни)

Таско Стойков: Право е това!

Серафим Георгиев: Аз не съм калугер.

Никола Мушанов: Другият въпрос, който се повдигна, е за участието на бранниците във висшия комитет, както се е приело в комисията.

Г-да народни представители! Един сериозен въпрос, който се засяга, е участието на бранниците в този комитет. Въобще сериозен въпрос в България е съществуването на бранниците. Организация повече от ученици, а може би и от студенти, а сега, както виждате, от тая студентска бранническа група ще участвуват, както и общостудентската организация „Ботев“, в комитета, който се учредява.

Аз имам случай да участвувам в едно заседание на Просветния съюз, което има преди около 6 месеца или една година — направиха ми чест да ме поканят — в което се дебатира и този въпрос.

И ми направи впечатление тогава, че почти едногласно представителите на този Просветен съюз бяха против „Браник“.

Председател Христо Калфов: (Звъни)

Никола Мушанов: Защо ми звъните, г-н председателю?

Председател Христо Калфов: Г-н Мушанов! Г-н Петко Стайнов говори за „Браник“, а сега е поставен за разискване съвсем друг въпрос.

Никола Мушанов: Аз говоря по въпроса за „Браник“. Нищо друго не говоря.

Говорих там и видях настроението на училищните среди, на училищното управление. И оттогава има много факти, за да убедят всички ни, че тая организация е напътвана в един лош път. Не може в училищата на България да има друга власт, освен училищната. Тя ще трябва да напътва и личното възпитание, и общественото възпитание, и политическото възпитание на българската младеж. Вън от училището може да създават каквито щете организации, но в училището не може да има друга организация, освен училищната организация. Никой друг не може да има власт в училището, освен началстващите лица в гимназиите и тия на Министерството на просветата. Всичко друго е разврат. Едно време викаха много срещу партизанските увлечения на масите. Днес партизанските увлечения са в училищата; те са взели връх и са гибелни за бъдещите дни. Никога в страната не е имало в училищата такива страсти различия между учащите се, каквито има днес. Никога не е имало такъв конфликт, какъвто има днес между бранниците, които са облечени в прилична униформа и носят нож на препасан колан, и другите ученици, истинските ученици, които са под истинската училищна власт в страната. Много тъжно впечатление ми направи при тържеството за Васил Левски, когато видях 5 реда от бранници начело, облечени в своята униформа, а цялата гимназия от други ученици в обикновена ученическа униформа — 500 или 1.000 души, които вървяха след бранниците. Какви настроения, какви чувства създава това в училищната среда, когато другите ученици виждат няколко ученици бранници привилегировани да стоят начело с известни права, а болшинството от учениците, които са в друга униформа, да вървят след тях? Защо трябва да се даде едно възпитание на една част от младежта в гимназията и друго възпитание на другите ученици? Аз имам случая да чета един голям афиш от бранниците, в който се казва: „Смърт на еврейството!“ Може ли, бе г-да? Каквото щете мнение можете да имате за евреите, но може ли да се учи младежта на убийство спрямо когото и да било?

Гето Кръстев: Кой ги учи?

Никола Мушанов: В един ей такъв голям афиш го четох! Може ли това? Какво бъдеще ще има тази младеж и какви надежди ще й възлагаме аз в бъдеще, ако още отначало я учим на убийство, на смърт? Може да има увлечения по някои въпроси, но поне по въпроса за зачитане човешкия живот и имот има християнски правила, които не сме ги изобретили ние, политиканите, за да не можем да проповядваме унищожението им в училищата. Тоя въпрос е от голямо значение. Той се поставя и ни мъчи.

Аз моля министъра на просветата г-н Йодов, който, убеден съм, че знае мнението на Просветния съюз, на учителството и на другите относно дейността на „Браник“, да вземе мерки по тоя въпрос. Толкова повече ме учудва, че днес „Браник“ го въздигате на такава височина, че му давате право на участие в комитета за студентския фонд.

Председател Христо Калфов: (Звъни)

Никола Мушанов: Какво е това нещо, „Браник“ да го признават за такава висша институция!

Председател Христо Калфов: (Звъни) Г-н Мушанов! Сега сме при второ четене и толкова дълго не можете да говорите, още повече, че не говорите по предмета.

Никола Мушанов: Говоря за „Браник“.

Председател Христо Калфов: Недейте ни говори Вие за политическо възпитание!

Никола Мушанов: Ако е въпрос за политическо възпитание, г-н председателю, не трябва да говорите за него Вие, който онзи ден по най-нахален начин не дадохте думата нито на един народен представител, нито на мене, нито на други, за да се изкажем.

Някои народни представители: Стига!

Председател Христо Калфов: (Звъни)

Никола Мушанов: И вие ще ми говорите за политическо възпитание!

Председател Христо Калфов: (Звъни) Тогава аз изпълних правилника, г-н Мушанов.

Никола Мушанов: Вие нарушихте правилника. Вие най-нахално и с едно престъпно проявление спрямо правилника унищожихте

правото на народното представителство. Вие нямате право да говорите за политическо възпитание.

Председател Христо Калфов: (Звъни)

Александър Цанков: Той фалшифицира дневниците на Народното събрание за онзи деншното заседание. С Ваш почерк са поправени дневниците, г-н председателю!

Председател Христо Калфов: Не са поправени. Много точни са.

Александър Цанков: От Вас са поправени.

Председател Христо Калфов: (Звъни) Много точни са.

Никола Мушанов: Ето ново обвинение срещу Вас — че сте поправили дневниците.

Председател Христо Калфов: Нищо не е поправено. Който иска да провери, нека да отиде, да види и ще се убеди, че всичко е много точно записано в дневниците.

Никола Мушанов: Ето що е политическото възпитание, г-н председателю!

Председател Христо Калфов: Вие, когато бяхте миниогър-председател, заедно с покойния Ваш другар Малинов, като председател на Народното събрание, в продължение на 5 месеца, от средата на м. декември 1933 г. до 18 май 1934 г., обявявахте гук постоянно едно фалшиво болшинство, когато в действителност правителството нямаше болшинство. (Продължителни ръкоплескания и гласове „Браво!“ от мнозинството)

Петко Стайнов: Вие не ни дадохте завчера думата.

Председател Христо Калфов: Тогава правителството нямаше болшинство тук, а обявявахте постоянно болшинство и с това доведохте страната до 19 май — един акт, който знаете какво донесе за страната. Моля Ви се, недейте приказва за злоупотреби, недейте да ни учите що е политическо възпитание! Дайте действителен пример на страната за политическо възпитание! (Звъни)

Никола Мушанов: Вие, г-н председателю, можете да обвинявате Малинов, че фалшифицирал дневниците?!

Председател Христо Калфов: Да. През споменатия период обявяваше болшинство, когато такова в действителност правителството нямаше.

Никола Мушанов: Г-да! Вие можете да разберете доколко долу е паднал той човек, който е сега председател на Камарата! Всеки може да разбере това. (Тропане по банките от мнозинството)

Председател Христо Калфов: Има тук присъстващи, които знаят това.

Никола Мушанов: Вие нямате право да се занимавате с паметта на един човек гигант, спрямо когото Вие сте един пигмей. (Тропане по банките от мнозинството)

Иван Батембергски: Недейте обижда.

Никола Мушанов: Нямате право да говорите за това Вие, който онзи ден извършихте спрямо Парламента нещо, което никога не е било извършвано.

Председател Христо Калфов: (Силно звъни) Моля Ви се, напуснете трибуната.

Никола Мушанов: Няма да я напусна, докато не спазвате реда и правилника.

Председател Христо Калфов: (Звъни) Изтече Ви времето отдавна. Отивайте си.

Никола Мушанов: Аз ще си отида, когато ми изтече времето.

Председател Христо Калфов: (Звъни)

Никола Мушанов: Та моля, г-н министре на просветата, вземете мерки срещу тая организация „Бранник“, защото днес тя се разврат страшен в страната и сред българската учаща се младеж. (Тропане по банките от мнозинството) Много са ми тропали, и в последния ден на тая сесия аз си отивам с огорчение, а вие си отивате с тропане. (Гласове „Позор!“ от някои народни представители от мнозинството) Ще се научите да не тропате! (Напуска трибуната)

Председател Христо Калфов: Г-да народни представители! Народният представител г-н Петко Стайнов със своето системно държане тук от трибуната и от банката не само че върши една провокаторска дейност по най-главните линии от политиката на правителството, но едновременно с това той дръзко обижда цялото народно представителство. Поради това предлагам да го изключим

от днешното заседание. Който приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събранието приема. (Ръкоплескания. Народните представители Тодор Кожухаров, Александър Цанков и други тропат по банките си)

Петко Стайнов: (Излиза към трибуната). Искам думата за обяснение.

Димитър Марчев и други: Вън! Вън! Вън!

Петко Стайнов: (От трибуната) Искам думата. (Виковете „Вън!“ продължават) По правилника имам право на обяснение. Защо не ми дават думата? (Виковете „Вън!“ продължават)

Председател Христо Калфов: Г-н Стайнов! Напуснете заседанието!

Петко Стайнов: Спазете правилника, г-н председателю! (Глъчка) Защо не спазвате правилника? Аз имам право да се защита, да защита истината. (Някои народни представители от мнозинството викат „Долу!“ „Позор!“) Викайте! Вие не сте избрани от българския народ като мене. (Отича на трибуната. Силен шум)

Петър Савов: Г-н председателю! Поканете квесторите да отстранят Петко Стайнов от трибуната.

Председател Христо Калфов: (Звъни) Напуснете заседанието!

Петко Стайнов: Правилникът ми дава право да се защита. (Тропане по банките от мнозинството. Председателят звъни силно и продължително. Шум)

Искам да ги видя, кои тропат и кои не знаят да бранят правата на народното представителство. (Тропането продължава)

Димитър Марчев и други: (Многократно викат „Вън!“)

Председател Христо Калфов: (Продължително звъни)

Петко Стайнов: Не можете да ми отнемете правото по правилника да се обясня. Един правилник имаме ние.

Председател Христо Калфов: Ще напуснете заседанието!

Петко Стайнов: Ще го напусна, но правилникът ми дава право да се обясня.

Председател Христо Калфов: (Продължително звъни) Моля, г-н Стайнов, напуснете залата! (Глъчка)

Петко Стайнов: Вие не сте избрани от българския народ като мене. (Напуска трибуната)

Квестор Таско Стоилков: Г-н професоре! Напуснете заседанието.

Петко Стайнов: Аз имам право да се защита.

Председател Христо Калфов: Моля г-да квесторите!

Квестор Таско Стоилков: Г-н професоре! Напуснете заседанието. Вотът е установен.

Петко Стайнов: Г-н Стоилков! Вие сте стар парламентарист и знаете правилника. Той ми дава правото да се изкажа.

Квестор Таско Стоилков: Г-н професоре! Бюрото разреши този въпрос. (Голяма глъчка)

Председател Христо Калфов: (Звъни) Давам 5 минути почивка.

(След почивката)

Председател Христо Калфов: (Звъни) Заседанието продължава.

Има думата народният представител г-н Серафим Георгиев.

Серафим Георгиев: (От трибуната) Г-да народни представители! Аз не скривам, че вземам думата инцидентно и много изтъжен от всичко онова, което стана в днешното, последно, заседание на настоящата сесия. И ако вземам думата, то е, защото съм убеден, че ние не бива да излезем от тая зала без да се опитаме поне малко да дадем урок на старите общественици и политици, които се опитват тук да ни говорят за възпитание, за човешина, за ред, за дисциплина, без обаче да вземат под внимание, че действията им са в коренно противоречие с онова, което ни казват.

Вземам думата още и заради друго, да подчертая — не зная дали не е за последен път от тази трибуна — че ние или спекулираме с понятията, или живеем с един свят греховен, отдавна угаснал, и се мъчим неговите добродетели, които са пороци в нашите очи, да ги насаждаме след толкова години пак като добродетели.

Струва ми се, изпълнихме езиците си да говорим от тази трибуна какво е политическо възпитание, какво е свобода, какво е ред, какво е законност, какво са национални интереси, какво са лични възжелания. И въпреки това, въпреки че светът е покрит вече с един идеи, които не основам стряха онова, което е

било едновременно и мечта, и действителност, за г-н Никола Мушанов, той отново идва, заедно със своя събрат, нашия професор Петко Стайнов, да ни чете лекции по тези въпроси.

Аз питам себе си: политическо възпитание ли е да имаш кураж в един момент, когато един народ се гърчи в защита на върховни свои интереси; в един момент, когато светът е кипнал в една борба, чийто обем и обем мъчно могат да се обхванат от човешкото съзнание, политическо възпитание ли е да разлагаш думите на българите и да ги учиш да се кланят на абстрактни понятия, вместо на конкретни интереси?

И, за да не бъда голословен, аз веднага пристъпвам към тези абстрактни понятия.

Г-да народни представители! Няма по-велика идея от идеята да се служи на човешкостта. Но както не съществува абстрактна справедливост — справедливостта има винаги конкретен образ — тъй не съществува абстрактна човешкост. Вие, г-н Никола Мушанов, ни говорите не един път от тази трибуна за човешкостта, но човешкостта, забележете, която при последна сметка удря в сърцето интересите на българския народ. И няма да скрия, аз бях също един от онези, които, когато се поставяше на гласуване законът за защита на нацията, 14 дни тормозих министъра на вътрешните работи около проблема за човешкостта. Но когато и Америка, и Русия влязоха във войната, когато за всички нас е ясно, че има една гигантска борба между два свята и че няма друг изход, или единият ще победи, или другият, и в зависимост от тази борба е решена и нашата съдба, аз отправям не само към Народното събрание, но и към българската младеж, ако бях нейн възпитател, думите на Гьобелс: „Ние сме длъжни да обичаме само онова, което е в защита на нашите национални интереси“, или още по-великите думи на най-великия българин, който ни прави горди, че сме българи — Бстев: „Силно да любят и мразят“. Не можете да искате от българския народ в името на абстрактни понятия, като човешкостта например, да обича онези, които искат да му турят ръжето, не можете да искате от българския народ и неговата интелигенция да ги обича в името на някакво си бъдещо състояние — кога ще дойде, не зная — за да очертае моралния си лик пред човечеството, а да гоняра една кауза, за която паднаха 200.000 души души. (Ръкоплескания) Това е пряко силите на този народ, това е едно национално отстъпление. И ако Вие това наричате възпитание и човешкостта, ние декларираме, че от това възпитание и от тази човешкостта сме се отказали отдавна.

Но да се върнем и на друг един въпрос, който в днешното, последно, заседание на Народното събрание пак трябва да бъде сложен. Не веднаж от това място е заявявано, че ние стоим на почвата на българската конституция и затова аз си позволих да репликирам г-н Мушанов, като му казах, че във вашите уста конституцията кабардиса от споменаване на тази трибуна, не защото нямате уважение към конституцията, но защото нашето становище се различава от вашето, и то доста съществено. Вие стоите на формалното становище на конституцията, а ние стоим на духа на конституцията.

И за да ви убеди в това, аз ще ви посоча само едно нещо. Нашата конституция, както и всички политически сили, во главе с политическата сила, която възглавяваше г-н Мушанов, бяха изградени върху три принципа: свобода, законност и ред. Нима аз ще трябва да ви убеждавам, че от свободата бяха останали само парабелите и цепениците? Нима аз ще трябва да ви убеждавам, че редът бе превърнат на едно безредие? Нима аз ще трябва да ви убеждавам, че законът не бе нищо друго освен едно политическо решение на дружбата или на бюрата, или на не знам каква си организация? И ето, реагирайки срещу това, г-н Мушанов, аз Ви казвам от тази трибуна: Вие сте виновен. Вие сте виновен дори срещу ония, които критикувахте, защото Вие подготвихте всички условия за 19 май — подготвихте ги с едно криво тълкуване на конституцията. И нека не скрия и това, че Вие бяхте единственият български министър-председател, който бе люлял толкова шеметно от улита и от властните решения на тълпите, колкото може би никой друг. Тогава защо искате от нас да бъдем съчетени с формални постановления на конституцията и да ѝ отнемем нейния велик смисъл, че тя бе създадена не само да гарантира едни права, но и да защитава интересите на българския народ, и то неговите върховни интереси?

Става дума, г-да народни представители, за още един въпрос. Това е въпросът за организацията „Бранник“, за българската младеж. Аз се учудвам, ако г-н Никола Мушанов и онези, които стоят до него, могат да ни критикуват за създаването на тази организация, която съществува почти навсякъде в света и за създаването на която може би никъде в света не е имало толкова много предпоставки, колкото ги имаше в българския живот. Ние не веднаж сме конституирали, че повече от 700.000 младежи блуждаеха национално и политически, без да може държавата, като ги приема, че са нейният бъдещ национален капитал, да се осланя върху тях. Какво искате тогава? Искате от една аласт, която конституира, че младежта няма път, че младежта няма изработени отношения към държавата, че в главата на младежта не е сложен здраво проблемът за защита на нацията, искате тази власт да остави младежта да си потрива ръцете? Да, това е истинското тълкуване, либералистичното тълкуване на една конституция, което казва: оставете ги свободни. Ние не можехме, само защото истински разбираме конституцията, не можехме под влиянието на идеите, които съществуват днес, но не можехме и от чувство на отговорност пред историята да оставим толкова младежи вън, без да им посочим правия път. И това беше, което ни накара да създадем тази организация. Тя съществува в Германия като Хитлерюгенд, в Италия — като „Балила“.

И аз се ползвам от случая тук, като говоря за „Бранник“, да ви цитирам писмото на Мусолини до италианската младеж. Той казва: „Беше време, когато Лоренцо ди Медичи възхваляваше младостта. Беше време, когато, като млад, бе хубаво да живееш в романтика, но днес над главата на италианската младеж висне тежката идея на вечния, на великия Рим. Тази младеж днес е заставена да отстоява дръжжението на нацията; тази младеж днес е заставена по бойните полета с кръвта си да реализира един идеал, за постигането на който човечеството плати толкова много данък, без да успее.“ Тази младеж не живее във времето на г-н Мушанов, когато се правеха серенади с китари, а слуша радио Лондон и като слуша мизерните, които са насочени срещу България, ги разпространява тук и там. Една държавна власт, която се себегува, една държавна власт, която поставя интересите на нацията и държавата над всичко, не може, освен да направи едно: да организира младежта и да я организира на базата на едно здраво национално възпитание. Не е г-н Никола Мушанов, който да не знае какви са целите и задачите на „Бранник“. Не е г-н Никола Мушанов, който да не знае, че „Бранник“, който понякога буди много съмнение дори в нашите души, върши една прекрасна работа, чийто резултати утре ще бъдат не само осъзнати, но и видени явно. „Бранник“ е организиран досега повече от 150 хиляди български младежи. И забележете, той се занимава с извънучилищната младеж. В какъв смисъл? Никога ръководството на „Бранник“ не се е месило и не се меси в училищната дисциплина, в прерогативите на училищните власти, в онова, което е пряка задача на учителите като възпитатели. Но г-н Мушанов ни каза за едно събрание, на което видях 150 бранници в униформа и още 600 ученици зад тях без униформа. Та сигурно от тези 600 души — 400 са бранници необлечени в униформа. Аз мисля, че един ден ще се признае, че най-голямото дело, което е направила българската държава, е именно създаването на „Бранник“. Който познава добре резултатите, които получи Хитлер от своята младеж, който познава резултатите, които получи Мусолини от „Балила“, той ще разбере, че в най-върховни моменти за защита на нацията тази младеж, която живее под един шандард, която шурмува с национална дисциплина, която живее с идеята за държавата и нацията, и днес отстоява в най-големите битки. На какво учим ние тази младеж? Никой от нас не я е учил да се кланя на г-н Мушанов; ние дори не я учим да се кланя на г-н Филев, но тази младеж не може да не се кланя на царя на българите. (Продължителни ръкоплескания и гласове „Браво“) И когато аз репликирах за втори път г-н Мушанов, трябва да му изтъкна тази мисъл. Ние не искаме от българската младеж да принадлежи на едно или друго политическо течение, но ние искаме от тази младеж да разбере пътеките, по които се движеха големите българи, които изградиха българската независимост; ние искаме от тази младеж да разбере интересите на българския народ; ние искаме от тази младеж да уважава държавата си; ние, най-после, искаме в душата на тази младеж да включим като една вечна идея българската монархия. Това е, което ние искаме от нея. Аз съм убеден, че г-н Никола Мушанов, ако не е забравил декларацията си на българин, ако е такъв и стои на това място (Сочи министър-председателското място), би направил колосална грешка, ако не би организиран тази младеж.

Г-да народни представители! Това заседание бе малко тъжно, и бе тъжно, защото по един прекрасен въпрос, великолепно решен — въпросът за студентската социална помощ, ние не можахме да се откажем в последния момент от нашата дребнавост, да изпортваме всичко и всякога, за да служим на интересите, които, ако не обвийм като противодържавни, най-малко можем да ги поставим под съмнение. А забележете, ние си служим за защита на тези интереси с цял лексикон от понятия: справедливост, възпитание, човешкост и пр. и пр., а забравихме едно — че политиката, преди да бъде възпитание, е осигуряване жизнените интереси на един народ. За да осигурим жизнените интереси на един народ, ние стоим на тези банки (Сочи депутатските банки) до днес и стоим със съзнанието, че крепим една политика, която не се интересува от абстракции, а гони конкретно делото, живото дело на българския народ, живото дело на мъртвите, на живите и на онези, които ни следват. (Ръкоплескания и гласове „Браво!“)

Г-да народни представители! Аз не се съмнявам, че ние ще успеем в това, въпреки критиките, които ни се отправят, въпреки саботаж, който ни се прави, въпреки това, че някои имат куража от тази трибуна да защитават убийството на някой си, който държи бомба в ръцете си на площадите, а забравят, че по българската земя от делото на терористически действия паднаха не един и не двама българи. Дори и миналата нощ, е паднал убит околийският управител на Габрово.

Министър Петър Габровски: Снощи, в 6 1/2 ч. в Габрово.

Ссрафим Георгиев: Защо нямате кураж в тези моменти от тази трибуна да защитите цвета на националистичната младеж, онези, които днес и утре ще се стремят да гарантират идеалите на българския народ, неговата жизнена цялост и неговите успехи, а роните сълза за онези, които не ги оправа нищо друго, освен наказанието? Или вие искате от една държава в последния момент да абдикира и да няма кураж да се защити?

Г-да народни представители! Неприятно е да се напомним в последното заседание на Народното събрание тези работи. Аз слизам от трибуната не само с едно чувство, но и с един разум, че ние служихме достойно на каузата на България и не се поддадохме на никакви провокации, откъдето и да идеха те; служихме през всичките мъчителни вечери и дни, които сме изживели по големите въпроси, и сме вземали становище съобразно с интересите на бъл-

гарския народ, съобразно с неговия инстинкт, съобразно с неговото прозрение за бъдещето. Ние ще си отидем днес оттук и ще си отидем с гордото съзнание, че сме един кавалерски народ, с кавалерско управление, с кавалерски становища по проблемите и с кавалерски решения. И ако може оттук нашата вяра, която проявихме в трите години, да я влеем в душата на българския народ и с неговата мъченическа вяра да изградим онова, за което паднаха толкова жилави борци на свободата — тогава ние един ден смислено ще застанем пред съда на този народ, пред съдът на историята и пред съда на Бога и ще му кажем: живяхме и работихме в един момент, когато провидението пожела от нас да бъдем сътрудници на великата идея за обединението на българския народ. (Ръкоплескания и гласове „Браво!“) И схващайки, че това обединение може да бъде сега или никога, ние няма да обрънем поглед назад, ние няма да се заблудим от фалшиви понятия, ние няма да палим свещи на един греховен свят, а ще вървим напред — напред към великото дело на българския народ. (Силни ръкоплескания и гласове „Браво!“)

Председател Христо Калфов: Има думата народният представител г-н Иван Батембергски.

Иван Батембергски: (От трибуната) Г-да народни представители! Г-н министърът на просветата внесе един закон, който е забележително дело в неговата дейност. Защото, разрешавайки много проблеми на нашата действителност, той обръща внимание и върху един сектор, който досега беше напълно изоставен или неправилно третиран. Чрез създаването на един фонд за подкрепа на студентство, като негов представител и изразител се посочва общо-студентската организация „Христо Ботев“, която вече няколко български студент.

Наред с туй той прави нещо твърде интересно, което за пръв път се обелязва в държавните грижи, а именно, че сред това студентство, като негов представител и изразител, се посочва общо-студентската организация „Христо Ботев“, която вече няколко десетилетия е единственият, здравият представител на националните настроения, на националните възрения сред българското студентство. Наред с туй той дава и едно име на този фонд, което го слага в неразривна и здрава връзка с действителността, с живота и с борбите от най-новите дни на българското студентство, което във всички моменти на трудности и несигурност възпри своята любов и безпределна вяра към своя духовен водач — Негово Величество Цар Борис III.

Г-н Никола Мушанов постави тук интересни въпроси във връзка с разисквания законопроект. Той говори за една епоха на политическо възпитание, която има за своя светия българската конституция, но той забравя, че наред с туй новите дни на нашата история сложиха един нов образ, един нов дух на политическото възпитание. Г-н Мушанов говори за онова възпитание, което в благородна форма се изли непосредствено след освобождението в низа от талантлив поколения, които с безкраен идеализъм, с чистота и с голямо дарование, призвани за момента, в който живеяха, действително дадоха чистотата и копнежа си към свободата, към националната свобода. Те, които бяха завършили университетите в чужбина, носители на идеите на великата френска революция за свобода, равенство и братство, те, синове на един народ, които копнееха да живеят всред тази свобода, братство и равенство, за да могат да бъдат зидари и творци на своя народ, действително бяха облени от щастието да бъдат не само неми свидетели, но да бъдат и вечни строители на една свободна България, на която те посветиха живота си.

Но нека не забравяме, че този копнеж за свобода постепенно-постепенно започва да се видоизменява. И ние виждаме тези талантливи и безкористни вдъхновени поколения да се замества постепенно в действителността от други поколения, които, издигайки идеала за свободата, започваха действително да злоупотребяват с тази свобода, по силата на това, че, разделяйки българския народ, те промениха понятието свобода. И ние виждаме през време на войната, особено след мирните договори, отрицателното влияние и отражение на този маниер на политическо възпитание да достига до страховито състояние. Ние виждаме — и аз моля г-н Мушанов да си спомни действителността — да съществуват 52 политически партии. Аз бих искал да се върна и малко по-рано от тази епоха, а именно във времето, когато непосредствено след войната политическите партии се интересуваха единствено от едно: в по-голям обем на влияние да обхвалят сектора на младежта, за да вербуват оттам повече партизани младежи. Това е единствената грижа на политическата мисъл по онова време.

И да се говори за политическо възпитание тогава, това е действително нещо твърде смешно, защото историческите факти говорят тъкмо обратното. Ние, които по онова време живеехме своите детски, юношески и младежески дни, знаем действителността на тази история, а тя беше твърде тежка и бурна. Преди всичко българската младеж беше абсолютно и напълно изоставена. И тъкмо в това време ние виждаме в българския Университет, в аудиториите на „Алма Матер“, космополитическия образ на българския студент, който беше фактически водач на българския народ, главно на българската младеж. Ние виждаме тогава тази свобода издигната в култ от българския студент в аудиториите, изразена в рошавите коси и в революционните му идеи. Оня, който е живял това време, знае твърде добре, че действително там гъмжеше от хора, които проповядваха само бунт и унищожение на своята родина, на своята държава. И най-сетне ние виждаме завършения образ на този български космополитичен студент в лицето на оня студент, който подпали фитила при атентата в катедрата „Св. Неделя“.

Това е политическото възпитание в името на свободата, когато студентството, издигайки свободата като идеал, едва в праха на сво-

ите идеи виждаше родината си, към която то се отнасяше напълно безразлично, дори и с омраза.

Е добре, по онова време, в епохата след войната, се създаде постепенно-постепенно новият дух, духът на националистично-политическото възпитание. И то не беше случайно. Нашата младеж не можеше да гледа спокойно развитието на младежта в другите народи, където тя преживя едно аелико събуждане. И постепенно-постепенно и в българската „Алма Матер“ и в нейните аудитории, там где то огнало в една зала не се намираше дори един оораз на български национален студент, ние виждаме да се оформява, да се засилва националният дух, докато най-после именно там, в тези зали, в гъмжащите от революционни идеи аудитории ние виждаме да се ражда организацията „Христо Ботев“.

Това беше времето, г-да, когато да се наричаш националист беше ретроградство и когато политическата свобода действително беше създавала разврата, за който ни говори г-н Никола Мушанов днес. Не можем да приказваме ние за разврат днес, когато българската младеж и в гимназиите, и в университетите, навсякъде, има една единна организация, една единна идеология. Днес нашата младеж е националистическа. Може да има спор между някои учени, но естатически трябва да признаем, че мнозинството, грамадното мнозинство днес е националистическо.

И аз си спомням за онова време, за което г-н Мушанов говори и на което той беше един от политическите жреци — времето от 1932, 1933 и 1934 години. Тогава аз съм имал възможност да се боря в студентските аудитории, откъдето излезе нашия организационен „Ботев“, която обедини българската националистическа младеж, и аз зная с цената на какви жертви, а често пъти с революционни изстрели и с проливане на кръв се водеше борбата. Тя се водеше и просветно, и удачно, главно идеята ние противопоставяхме също така идея: на идеализма — идеализъм. И нека г-н Мушанов да знае, че не са се всички променили, както той подхваща. Има в българската общественост цели млади поколения, които от своето рождение и юношество до своята зряла възраст, винаги вече като млади или зрели мъже в живота, са имали една единна идеология, са били на един единствен здрав фронт.

Когато говорим следователно за българския студент и за неговото политическо възпитание, ние ще препоръчаме на г-н Мушанов да погледне онова, което бяха неговите собствени дела. Говори ни той за убийства, говори ни той за политическо възпитание на българската младеж в името на конституцията и на свободата. Не, не върху свободата и правата, а преди всичко върху изпълнението на своя дълг, върху съзнанието да се чувствуваш част от общността, от националността, към която принадлежиш, трябва да се гради политическото възпитание. Убийства има, г-н Мушанов, има и атентати, но това не са братоубийствата от вашето време. Настоящем имаме посегателство от страна на враговете на България, срещу които целият български народ се възправя единен и родолюбив; убийства имаше навремето, когато пред Двореца и по софийските улици се вършеха братоубийства и междубоубийства. И на това време ние бяхте тогава сторонник, ние бяхте представител. Ние ни говорите за конституцията, но позволете на един млад народен представител, който никога не се е променял, г-н Никола Мушанов, да ви зададе въпроса за изпълнен дълг. Аз ви питам: Вие, които бяхте представител на една цяла генерация; вие, които водихте българския народ; вие, които бяхте депутат, бяхте министър-председател, когато се създадох условията — нека оставим настрана кой ги създаде, но вие ги създадохте — благодарение на които една нощ тук навлязоха преаратджите, ония, които носят лошото име в нашата новейша политическа история, „звенарите“, които посегнаха на българската конституция, която беше отменена, какво направихте вие като министър-председател и какво направиха народните представители на тогавашното време? Тази нощ превратът ни завари в леглото. Какви мерки вие вземахте, за да изпълните клетвата си да пазите конституцията? И питам ви: кой възстанови българската конституция и кой върна свободата на този народ? — Един единствен човек, когото вие имяхте дълг да слушате, за когото вие имяхте дълг да сложите дори и своя живот! Нито един косъм не падна от тогавашните стражи на тази конституция! А вие трябваше орещу нейната цена да направите и най-голямата жертва. Това трябваше вие да направите, това имяхте дълг да направите.

Когато говорим, г-да, за организацията „Бранник“, г-н Мушанов каза, че тя не била добре посрещната от някои хора на Министерството на просветата, че бранниците носели някакви ножчета и т. н. Известно е, че в целия свят — и в Италия, и в Германия, и в Хърватско, и в Румъния, и навсякъде другаде — . . .

Обаждат се: И в болшевишка Русия.

Иван Батембергски: . . . младежта е организирана в свои младежки организации и навсякъде тя има своите символични знаци, какъвто символичен знак у нас е, да кажем, ножчето. Но онова, което трябва да се има пред вид, когато ние критикуваме „Бранник“, е да видим какво значи туй ножче. Туй значи стремеж към убийства? Туй значи стремеж към жестокост? Само ние представяваме безчовечността! И аз не мога да разбера в името на какво можем ние да бъдем обвинени в безчовечност! В името на туй, че най-сетне ние създадохме в България организацията „Бранник“, която толкова време бе чакана и желана от българския народ, или за туй, че тази младеж действително днес е единна и обединена и има известен символ на своята униформа? Какво е това ножче? То има своето предназначение, г-н Мушанов! То не е, за да създава жестокости и убийства, а да брани своята държава. Организацията „Бранник“ в своето име възпитаваше и идеята, на която тя служи.

Вярно е, че новият дух на българската младеж смущава мнозина. Вярно е, че мнозина говорят, че „Бранник“ няма своето оправ-

данне. Вярно е обаче, че „Бранник“ удовлетворява една историческа нужда на българския народ и че „Бранник“ ще има да изиграе една грамадна роля в бъдещото развитие и възпитание на българската младеж.

Някога тук, в този Парламент, от някогашната „Обществена обнова“ бяха извикани представители на българската младеж от всички нейни организации и пред тях беше поставен въпросът за политическото възпитание на младежта. Тогава ние, представителите на българската младеж — аз бях председател на Българския национален студентски съюз — се противопоставихме на схващането на тогавашния кръг „Звено“, който проповядваше, че съдбата на България е в сближението ѝ с Югославия. На това схващане ние противопоставихме националния идеал и него го поставихме в основата на политическото възпитание на българската младеж. И действително онова схващане, което ние тук поддържаме, впоследствие го поддържаме в конгресите на Българския национален студентски съюз и навсякъде пред общественото. И там тогава, и тук сега аз поддържам същата идея и същата мисъл и тя е, която се осъществява с дейността на „Бранник“.

Какво е това политическо възпитание? То е такова, че не може да се мени със сменящите се временни режими и правителства. Всяко правителство, независимо от неговата дълготрайност, е временно, а също така и всеки режим е временен. Навремето, когато дойдоха да ни кажат, че нас ще ни възпитават в духа на режима от 19 май, ние встаняхме и казахме: не, българската младеж има своя начертан път и този е пътят, който и днес тя следва. „Бранник“ днес не възпитават в името на новия политически режим. Организацията „Бранник“ възпитават в името на вечната и несменяема идея — да съществува държавата и нацията. Тази идея се възпитават в един единствен възрожден волач, който не може да бъде сменяван със сменящите се режими или кабинети. А този един единствен волач, който служи като символ на вечността и безсмъртието за българската младеж, на който тя поедоставя и своята сила, и своето вдъхновение, и своето родолюбие, и своята енергия и идеализъм, това е върховният волач на българския народ Неговото Величество Цар Борис III. (Бурни и продължителни ръкоплескания)

Това са разбиранията на новото възпитание на българската младеж. Обвинения идват и могат да идват отсякъде, обаче ние държаме, както на г-н Мушанов, така и на всички други, които ни обвиняват, че безлично сме служили на един режим, да направим тези изречения по възпитанието на младежта и подготовката ѝ за бъдещето.

Не е въпросът да гърмиш за големи дела и да смущаваш народа в момента, в който живее, както това правят г-н Стайков съвсем, който има, очевидно, свой англофилски поглед за бъдещето. За нас по-важно, по-значително и по-достойно е, когато служим на един режим в една историческа епоха, да имаме силата и волята си не да създаваме смущения, не да искаме ние да решаваме задачите, които се слагат от момента, а по-малко тяхната важност да бъдат те решавани от един малък затворен кръг. Служейки на този режим, ние искаме да бъдем единствено мисъл и направление, неотбелязани служители за своята държава и на своя народ, който в тоя момент има един единствен свой волач, зад който стои цялото Народно събрание и целият български народ. (Продължителни ръкоплескания)

Председател Христо Калфов: Има думата народният представител г-н д-р Никола Минков, по-малко е засегнат от думите на г-н Никола Мушанов.

Д-р Никола Минков: (От трибуната) Г-да народни представители! Аз си позволявам да взема думата за едно малко лично обяснение.

Уважаемият г-н Никола Мушанов изглежда, че не ме е слушал внимателно, когато аз казах или пак моят реч му е послужила за повод да каже онова, което той мисли. Аз изтъкнах изрично, че в личните времена особено, когато държавата да промишлява не само за обзаването, но и за възпитанието на младежта, и то за политическото ѝ възпитание в най-благородния смисъл на думата. И аз исках: не партийно възпитание.

Никола Василев: Така беше.

Д-р Никола Минков: Позволявам си дословно да повторя моите думи.

Обаждат се: Точно така казахте.

Д-р Никола Минков: Сега питам аз: няма ли могъл да съгласува между нас и г-н Мушанов спор върху тази проста истина, че държавата е длъжна да промишлява за политическото, не за партийното възпитание на младежта?

Г-да народни представители! Аз бързам да сложа пръст върху ризата и да кажа, че зад този спор в същност се концентрира спор — за начина, по който държавата е длъжна да се бори срещу комунистическата опасност. Вие казвате да се пазят конституцията и не имамте в нас опоненти на тази теза. Но ние казваме, че над конституцията стои една вечност, една реалност, която е помощта, която е по-тайна, която е по-полюкательна — това е отечеството. И ние смятаме, че държавата би могла да позволи дискусии във връзка с отечеството?

Г-да народни представители! Ето грехът — аз си позволявам да го кажа — големият грях на партийните режими: в продължение на дълги години, в продължение на десетилетия, застава на

абстрактна конституционна форма, нашите партийни управления позволяваха, правеха се на слепи и не виждаха под своите собствени очи, че в училищата зад маската на свободата, че в Университета зад мантията на академическата търпимост, че в живота зад мантията на конституцията и погрешното ѝ тълкуване се формира един дух, се формира една воля, се кове една организация, едно политическо оръжие срещу държавата. И трябваше в недра на държавата постепенно, бавно, в продължение на десетилетия, да се роди едно порошно възпитание, да се създаде една порошна мисъл, да се изкове едно страшно политическо оръжие на политическата конспирация, срещу което държавата на партийните режими беше безсилна да реагира по друг начин, освен с бруталното насилие. Нима, уважаеми г-н Никола Мушанов, когато в последното Народно събрание преди 19 май 1934 г. бяха касирани 30-40 души комунистически депутати, ние действахте строго в рамките на конституцията? Не. Вие действахте тогава под знака на държавната необходимост. Ето тази държавна необходимост е, която налага днес, с една предосторожност, отдалеч юне, да целим съставянето не с резултатите от политическата конспирация, но с нейните подбуди и с нейните методи. Нима има нещо по-благородно, нима има нещо по-възвишено от това да направим всички усилия като добри граждани и като добри българи, за да изкореним ферментите семената на комунистическата заблуда още в училището и в Университета? Тази е задачата. И ето затова аз пледирах за политическото възпитание на младежта в най-благородния смисъл на думата. Да се разберем.

Г-да народни представители! Има въпроси, по които ние можем да спорим. Това бяха въпросите на дребните партийни различия: това бяха въпросите на обикновените политически различия. Но има ценности, които не подлежат на спор; има ценности, които са неатакуеми, които не може да се поставят под никой знак, нито даже под критерия на конституцията. Една от тези ценности е отечеството. (Бурни ръкоплескания) Друга от тези ценности е държавата. (Продължителни ръкоплескания)

Г-да народни представители! Така ли схващат децата на комунизма в България стойността на патриотично отечество и държава? Дълги години под сянката на конституцията в България се отричаше отечеството, в България се отричаха основните устои на държавата. Не бяха ли те бутам (Сочи наляво), които поддържаша, че държавата е едно изкуствено построение на буржоазната класа? Не бяха ли те от отблъвния лагер, които поддържаша, че отечеството е едно изкуствено построение, продукт на класовата борба и на желанието на буржоазната класа да господства над пролетариата? И ето, че зад тези невинни политически различия ние вляхме в България да се развият дълбоки спорове, които разклащаха не партията, не режима, не конституцията, не закона, а отечеството и държавата.

И аз съм длъжен да констатирам, че в методите за борба срещу комунизма ние се основно и дълбоко различаваме от рецептите на г-н Мушанов. Ние няма да сложим главата като камилското племе в пясъка. Ние виждаме комунистическата опасност в нейния зоролив, в нейното развитие и в нейните резултати. Ние няма с едно политическо лицемерие да предоставим на полицията и на правосъдието да се борят с комунизма, а за нас си да затворим лъска, че сме в рамките на конституцията на човечността! В борбата с комунизма Парламентът ще бъде редом с правосъдието и редом с полицията. (Ръкоплескания) Ние виждаме тази опасност и заявяваме, особено днес, когато ударите на конспирацията трещат в нашата страна, че в тази борба ние сме на предна линия, на ясни и открити позиции и ще изкореним из основа корена на конспирацията. (Ръкоплескания)

И с оглед на закона, който гласуваме — може някои да кажат, че това е ерес — аз поддържам: не само не може да бъде социално подпомогнат, но не може да бъде студент в български университет оня, който е против държавата (Бурни ръкоплескания) Не може да бъде и ученик, а още по-малко не може да бъде учител в българската държава. (Ръкоплескания)

Г-да народни представители! Парламентаристът г-н Никола Мушанов подчерта много малко уважение към Парламента, когато ни приведе, че по една политическа реформа, по един политически въпрос, какъвто е този първостепенен въпрос за организацията на младежта, Просветният съюз бил имал друго становище, някой учители били имали друго становище. Аз лично не зная дали това е вярно, но бързам да кажа: какво е становището на Просветния съюз, какво е становището на някой учители за Парламента няма значение; за нас има значение нашето становище, а то е, че българската младеж ще бъде организирана единствено от държавата, в хармония с нейните исторически задачи. (Продължителни ръкоплескания)

Г-да народни представители! Не са случайни тези спорове. Аз бързам да ви кажа, че въпросът за възпитанието на младежта е пробният камък за светогледа на хората. Когато в 1928 г. бяха сключени в Италия латеранските спогодби, посредством които отношенията между италианската държава и св. престол се уредиха веднаж завинаги, и когато по повод на тези латерански спогодби се появиха в италианската преса, или по-скоро, в италианското общество, известни недомлъвки и критики, Мусолини имаше куража — още мастилото не беше изсъхнало върху латеранските спогодби — че побърза да заяви: аз съм св. отец, да заяви в италианския парламент: ние се разбрахме с Ватикана, защото той е една световна сила, и ние уредихме отношенията си с него, но ние бързаме да заявим, че що се отнася до претенцията да се възпитава италианската младеж от някой конгрегации, там ние не можем да направим никакъв отстъпък; ние бързаме да заявим, че що се отнася до въпроса за възпитанието на италианската младеж, ние сме крайни, защото там няма място за компромис, за

щото там е въпрос не за правото на Мусолини или на партията му, но е въпрос за правото на държавата да може да определя поведението и съзнанието на своите граждани. (Ръкоплескания)

И аз, г-да народни представители, които искам да се ласкаят от мисълта, че съм един умерен във всичките си разбирания човек, бих искал да кажа че що се касае до въпроса за възпитанието на младежта, който е въпрос за утрешния ден на държавата, аз вече с чувство на чужбина, с чувство на благородство и топлота искам да бъдем неотстъпчиви, защото когато ще бъдем строги, бъдете сигурни, че ще бъдем в ролята на строгия баща, който с бащинско чувство промишлява за определяне утрешния път на своето дете. Ние не искаме, нашият Университет да ражда конспиратори, които ще пропийват своите дни в един безпозорен път на отчаяние, на злоба; ние искаме от нашия Университет да излизат строители, да излизат войници, да излизат щастливи граждани, които ще намерят своето лично щастие единствено в неразривна връзка с щастieto на своето отечество. Ето това е политическото възпитание, за което аз педирам. (Ръкоплескания)

Г-да народни представители! Оттук се хвърлиха стрели и срещу организацията „Борачик“. Аз не искам да поставям живота на тази организация на разглеждане днес, но поставям на разглеждане същия въпрос — за отношението на държавата към възпитанието на младежта. Ежегодно нашите гимназии в миналите години бяха и изключая в живота просветени младежи, но често пъти отчаяни, без път в живота. Най-после, след толкова колебания, след толкова грешки, за които не довг, а българската младеж плати с толкова отчаяние, с толкова затвори, с толкова кръв, явява се не партията, не партийният клуб, за да прави една група, която ще брани един режим, която ще брани една личност, но явява се държавата и в унисон, в хармония с Министерството на просвещението, в сътрудничество с учителите, иска да учели в гимназиите един нов дух. И на нас днес се казва: не, това дело е грешно! Г-да народни представители! Ще минат години, може би в процеса на нашата законодателна дейност ще се отбележи, че ние сме извършили грешки, защото само безсмъртният не греша, но аз бих искал днес да кажа, че създаването на организацията „Борачик“ ще бъде едно от нашите блестящи достояния, ще бъде една от нашите блестящи прилики с единствения недостатък, че много късно е създадена. Ако вместо да умваме и да се колебаем, ако вместо да разискваме и да се томожим от различни принципи, още в 1935 г. бележистено към създаването на тази организация, аз ви казвам, че много от отрицателните резултати на днешната политическа действителност няха да бъдат отстранени. Училището, казармата, организацията „Борачик“ в пъте на държавата и в служба на нейните съществени исторически цели — изграждането и запазването на велика България — ето позициите на нашия режим. (Продължителни ръкоплескания)

Председател Христо Калфов: Ще поставя на гласуване. Които г-да народни представители...

Никола Мушанов: Това е нарушение на правилника. Той говори два пъти. Дадохте на него думата, а на мене не давате думата!

Председател Христо Калфов: Чл. 18 от правилника за вътрешния ред на обикновеното Народно събрание гласи: (Чете) „Дума за лично обяснение се дава след като ораторът, който е предизвикал това лично обяснение, завърши речта си.“

Който нарушава реда, прекъсва или оскърбява, няма право на лично обяснение.

Председателят е властен да реши дали има обстоятелства, които създават личен въпрос и дават основание за лично обяснение.

Председателят определя момента в същото заседание, когато ще бъдат изслушани личните обяснения.

Председателството счита, че не г-н Мушанов е обиден от г-н д-р Минков, а тъкмо обратното. Г-н д-р Никола Минков трябваше да излезе повторно с обясненията си, понеже г-н Мушанов го засегна, както засегна и председателството и цялото народно представителство.

Във всеки случай, г-да народни представители, аз ще сложа на Народното събрание да реши: да приложим ли текста на чл. 18 от правилника спрямо г-н Мушанов, като не му се даде думата, или не?

Които са съгласни да се изпълни текстът на чл. 18 от правилника и да не се даде думата на г-н Мушанов за лично обяснение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Никола Мушанов: Тежко на победените!

Председател Христо Калфов: Които приемат чл. 8, с прибавката и изменението, както се докладваха от г-н докладчика, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Иван Вазов: (Чете)

„Чл. 9. Приходите и разходите, упражнението на бюджета, делата и годишният отчет на фонда се проверяват от комисия в състав: един от членовете на преподавателската колегия при Университета, посочен от Академическия съвет, един съветник от Софийската областна сметна палата и квесторът — началник на бюджетно-контролното отделение на Университета или негов заместник.“

Резултатът от проверката на годишния отчет се докладва в Академическия съвет и се одобрява от него. Отчетниците се отчитат пред Академическия съвет и се освобождават от отговорност по доклад на контролната комисия.

Председател Христо Калфов: Които приемат чл. 9, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Иван Вазов: (Чете)

„Чл. 10. За прилагане на този закон се изработва особен правилник, който се одобрява от Академическия съвет и се утвърждава от министъра на народното просвещение.“

Председател Христо Калфов: Които приемат чл. 10, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Иван Вазов: (Чете)

„Чл. 12. По решение на Академическия съвет прехвърлят се просвещение, закона за фонда „Студентски дом при Университета“ „Св. Климент Охридски“, както и разпоредбата на чл. 323, алинея трета, от закона за народното просвещение за образуване на фонд за даване на поемни на отличили се студенти.“

Всички имущества на „Студентската болнична каса“ и на фонда „Студентски дом при Университета“ „Св. Климент Охридски“ се прехвърлят на „Фонда за подпомагане на студентите“.

Председател Христо Калфов: Които приемат чл. 11, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Иван Вазов: (Чете)

„Чл. 12. По решение на академическия съвет, прехвърлят се като отделни фондове към „Фонда за подпомагане на студентите“ и се уплывават от него и съществувалите при Университета други фондове, които не са обособени като юридически личности или нямат определено от учредителите им предназначение, или имат предназначение, което съпада с целите на „Фонда за подпомагане на студентите“.“

Председател Христо Калфов: Които приемат чл. 12, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Иван Вазов: Г-да народни представители! Едно от най-хубавите дела на XXV Народно събрание безспорно е току-що гласуваният закон. Аз бих казал: той е един красив задел на настоящата сесия, защото в него се отразяват грижите и обичта и на управлението, и на Парламента към една част от българския народ, към българската младеж, най-ценното на българския народ, в която се крият заложибите на утрешна България. И аз не ще скрия от вас, че когато излезе да говори нашият уважаем професор г-н Петко Стайнов, както и г-н Мушанов, аз се надявах, че и те ще се ръководят от топли чувства към българската академическа младеж и тук, от тобуната, ще ни препоръчат нещо ценно и хубаво, за да допринесат и те за създаването на един още по-добър закон от този, който е изработен от министерството и попушен от комисията. За голямо съжаление, по законопроекта не се говори нищо от тези господа, те се стремеха да турят пръти в управлението на държавата, и то в един момент, когато най-много се нуждаем от единство. И аз не ще скрия от вас осорчението си от техните речи. Аз мислех, че по този законопроект ще бъдем единни, за да бъдем символично изразители на единството на българския народ, което е така необходимо особено в днешните моменти, които преживяваме, и в което се крие залогът за утрешното преуспяване на България.

Димитър Кирев: Единни сме, с изключение на няколко души.

Докладчик д-р Иван Вазов: Г-н Никола Мушанов каза, че българската младеж трябва да бъде възпитавана да почита законите. За мене, за вас и за голяма част от българския народ българската младеж трябва да бъде възпитавана да обича преди всичко България и да е готова да се жертвува за нея, защото тя заслужава това. (Ръкоплескания)

Председател Христо Калфов: Законопроектът е приет окончателно.

Минаваме на точка пета от дневния ред:

Второ четене на законопроекта за Допълнителен бюджетен кредит по бюджета на Дирекцията за закупуване и износ на зърнени храни за 1943 бюджетна година.

Моля г-н докладчика да го докладва.

Докладчик д-р Георги Рафанлов: (Чете)

„ЗАКОН“

за допълнителен бюджетен кредит по бюджета на Дирекцията за закупуване и износ на зърнени храни за 1943 бюджетна година

Чл. 1. Разрешава се допълнителен бюджетен кредит по § 1 на бюджета на Дирекцията за закупуване и износ на зърнени храни за 1943 бюджетна година в размер на 9.000.000 лв., съгласно с приложената обяснителна таблица.“

Председател Христо Калфов: Които приемат заглавието и чл. 1, заедно с обяснителната таблица, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Георги Рафанлов: (Чете)

„Чл. 2. Разходите по предметния допълнителен бюджетен кредит да се покриват от постъпленията, съгласно с чл. 8 от наредбата-закон за закупуване и износ на зърнени храни и чл. 3 от наредбата за разходите по бюджета на същата дирекция.“

*, За текста на обяснителната таблица виж първото четене на законопроекта на стр.

Председател Христо Калфов: Конто приемат чл. 2, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектът е приет окончателно.

Минаваме на точка шеста и последна от дневния ред:

Второ четене на законопроекта за възлагане на Министерския съвет уреждането на правоотношенията между Държавата и частните носители на акции на Българското параходно дружество в гр. Варна.

Моля г-н докладчика да го докладва.

Докладчик д-р Георги Рафаилов: (Чете)

„ЗАКОН

за възлагане на Министерския съвет уреждането правоотношенията между Държавата и частните носители на акции и Държавата на Българското търговско параходно дружество — гр. Варна

Чл. 1 Възлага се на Министерския съвет да води преговори и постигне споразумение за окончателното ликвидиране правоотношенията между държавата и частните носители на акции на Българското търговско параходно дружество — акционерно дружество — гр. Варна, в ликвидация. Постигнатото споразумение се обявява в „Държавен вестник“.

Председател Христо Калфов: Конто приемат заглавието на законопроекта и чл. 1, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Георги Рафаилов: (Чете)

Чл. 2 Сключените по този повод договори се освобождават от всякакви данъци, бери, гербов налог и др. по който и да е закон.

Председател Христо Калфов: Конто приемат чл. 2, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектът е приет окончателно.

Дневният ред е изчерпан.

Има думата г-н министър-председателят.

Министър-председател Богдан Филов: Г-да народни представители! Днес е последното заседание на IV редовна сесия на XXV обикновено Народно събрание. По този случай мога да ви съобща, че всички законопроекта и решения, които бяха приети от Народното събрание, са утвърдени, съгласно чл. 118 от конституцията, от Негово Величество Царя. (Бурни ръкоплескания)

Онези законопроекта и решения, които бяха приети едва през последните заседания на Народното събрание и които по тая причина досега не са могли още да бъдат утвърдени, също така ще бъдат утвърдени в най-скоро време.

Във връзка с закриването на настоящата сесия на Народното събрание, Негово Величество Царят благоволи да ми отправи следното писмо: (Чете)

„До Председателя на Министерския съвет, министър на външните работи и на изповеданията, професор Богдан Филов.

На основание чл. 130 от конституцията, упълномощавам Ви да закриете от мое име четвъртата редовна сесия на двадесет и петото Народно събрание.

София, 28 март 1943 г.

Подписано: Борис III.“

В изпълнение на това Височайше поръчение, обявявам, от името на Негово Величество Царя, четвъртата редовна сесия на XXV обикновено Народно събрание за закрыта. (Ръкоплескания)

Г-да народни представители! При закриването на настоящата сесия мой личен дълг е да ви изкажа от името на правител-

ството най-голяма благодарност за сътрудничеството и съдействие, които казахте на правителството с вашата законодателна дейност.

Особено дължа да ви благодаря за голямото и пълно доверие, което ви при различни случаи засвидетелствувахте на правителството по всички въпроси от вътрешната и външната политика на държавата. (Бурни ръкоплескания)

През настоящата сесия на Народното събрание ви разгледахте и приехте редица важни закони, които имат голямо значение за правилното развитие на нашето народно стопанство и за всеобщия напредък на държавата.

Аз ви пожелавам щастливо завръщане във вашите избирателни колегии, където вие, без съмнение, ще имате възможност да продължите със същата ревност вашата народополезна дейност, за да можем всички ние — народ, народно представителство и правителство — в тези съдбоносни за държавата ни времена, здраво сплотени около Негово Величество Царя, да продължим да изграждаме и да заплъщим великото дело на обединена България. (Народните представители стават прави. Бурни продължителни ръкоплескания и тризвучни възгласи „Ура!“)

Председател Христо Калфов: Г-да народни представители! Днес завършваме IV редовна сесия на XXV обикновено Народно събрание. Дълг ми е да подчертая, че и през тази сесия народното представителство, давайки пълна и всеобхватна подкрепа на водената от правителството външна и вътрешна политика, развил с усърдие и жар своята творческа законодателна дейност.

Общо през сесията са постъпили законопроекта 136, от които приети окончателно 133, останали неразгледани 3; предложени по-стъпили общо 129, приети окончателно 127, останали неразгледани 2; прошения разгледани всичко 7.746, от които уважени 1.287, без последствие 2.541, направени за мнение 3.562, изпратени на разпореждане 356.

През течение на същото това време нашите велики съюзници със свръхчовешки усилия и ненадминат героизъм отстояха победно на полето на честта избраната на нова Европа — общекитието на младите, силните и даровити народи, в това число и нашият.

Г-да народни представители! Като ви благодаря от името на бюрата за неуморната и резултатна дейност, която развихте през изтеклата сесия, пожелавам ви щастливо да се завърнете в домовете, за да можете, редом с отмората, да продължите и вашата апостолска дейност, обикаляйки села и градове, за да осветлите избирателите по животрептущите обществени и държавни въпроси, както и за да закрепите вярата на целия народ в крайната победа на нашите велики и храбри съюзници и пълно тържество на нашата кауза: мощна и благоденстваща обединена България. (Продължителни бурни ръкоплескания)

В този момент не мога да не отбележа един факт, който ще остане с крупно значение за нашия парламентарен живот — ние освободихме от подпредседателското място от бюрата на Народното събрание г-н Димитър Пешев и с това сторихме една саможертва в името на една политика, която смятаме за спасителна за българския народ и която политика сме решили да следваме докрай. (Бурни ръкоплескания)

Да живее Негово Величество Царят!

Да живее България!

Да живеят нашите велики и непобедими съюзници! (Всички народни представители, членовете на бюрата и г-да министрите стават на крака, ръкоплескат и викат няколкократно бурно „Ура!“)

Сбогом и довиждане!

Закривам заседанието.

(Закрито в 12 ч. 55 м.)

Председател: ХРИСТО КАЛФОВ

Подпредседател: д-р ПЕТЪР КЪОСЕВАНОВ

Секретари:

АЛЕКСАНДЪР ЗАГОРОВ

СВЕТΟΣЛАВ СЛАВОВ

Началник на Стенографското отделение: ДОНЧО ДУКОВ